Opmerkelijke vangsten/waarnemingen in en rond de Amsterdamse Waterleidingduinen in 2004

Pim Kuijken

Inleiding

Veel vrije tijd en het uitkomen van de verspreidingsatlas van de wilde bijen in de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) door Jeroen de Rond (2004) deed mij besluiten om ook eens wat dichter bij huis te bezien wat er zoal aan bijen te vangen was. Dit mede tegen de achtergrond van mijn eigen vangervaringen in de omgeving van mijn woonplaats Zandvoort. Uiteraard is het nu nog niet het tijdstip om het totaal aan vangsten te publiceren. Dat zou ook niet kunnen daar veel materiaal nog gedetermineerd moet worden. Daarvoor zal ik toch eerst nog enige jaren en dan op verschillende tijdstippen en verschillende locaties grondig moeten inventariseren.

Zowel Theo Peeters als Jeroen de Rond hebben het gebied regelmatig doorkruist. Theo spant de kroon en heeft in de midden jaren negentig gedurende 21 terreinverkenningen verzameld waarbij er sprake was van in totaal 68 bijensoorten, waarvan 12 nieuw voor de AWD.

Jeroen heeft zich ingespannen om de bijenatlas van de AWD samen te stellen. Deze prachtige en grondige uitgave met een overzicht van 85 soorten is een mooi voorbeeld van hoe het kan en eigenlijk zou moeten.

Omdat ik niet kan wachten, volgen hieronder reeds enige interessante waarnemingen, waarbij er geen sprake is van nieuwe soorten voor de AWD. De komende jaren zal moeten blijken of en zo ja waar en in welke omvang zich nog verrassingen zullen voordoen.

***Hoplitis (Osmia) spinulosa* - Gedoornde slakkenhuisbij**
Pas in het begin van de 21e eeuw werden er door Jeroen enkele exemplaren gevangen op diverse locaties direct achter de eerste duinenrij.
Op 25 juni van dit jaar ving ik in de AWD achter de eerste duinenrij (AC. 94-481) twee mannetjes. Op respectievelijk 5 en 20 juli ving ik daar een vrouwtje. Alle exemplaren werden gevangen op Bitterkruid. Op 16 juni fietste ik langs De Zilk, via het zweefvliegveld Langeveld, naar de Langeveldseslag. Mijn oog viel toen op enkele bijtjes op Bitterkruid. Ik heb er een paar in een buisje meegenomen en thuis bleken dit een mannetje en een vrouwtje van deze soort te zijn.
Een reden te meer om langs deze binnenduinrand eens verder te kijken. Op 22 en 28 juni en 6 juli bezocht ik het gedeelte langs het fietspad vanaf de Ruigenhoek naar de Langevelder pan. Startend in het hok met AC. 95-478 loopt het fietspad daar langs de grens van de AWD. Langs dit pad werd met name gekeken naar de diverse gele composieten, met name Bitterkruid. Hier vond ik uitsluitend veel exemplaren van de Grote roetbij *Panurgus banksianus*. Theo Peeters repte daar al over in Bzzz nr. 5 (1997). Dit is een zeer grote populatie. Deze waaiert uit naar de diverse aangrenzende kilometerhokken en verdunt dan sterk. Pas vlak voor de overschrijding naar het hok met AC. 94-479 ving ik de eerste *Hoplitis spinulosa*. In dat betreffende kilometerhok en in het hok met AC. 94-478 komt *H. spinulosa* verspreid voor, maar altijd net buiten het terrein van de AWD. In een aangrenzend hok (AC. 93-478) zit de grootste populatie. Hier vlogen tientallen exemplaren, bijna uitsluitend vrouwtjes.
In Bzzz nr. 3 beschreven Hans Nieuwenhuijsen en Henny Wiering (1996) hun ervaring met het zoeken naar dit prachtige bijtje, met zijn interessante levenscyclus, in het Noordhollands Duinreservaat.
Mijn ervaring sluit hierbij volledig aan en gaat ook op voor de vindplaatsen aan de binnenduinrand tussen de Ruigenhoek en Langeveld. Wonderlijk blijft het voorkomen in twee totaal verschillende biotopen; net achter de eerste duinenrij in het dauwbraamlandschap en in de binnenduinrand. Een ding was er gemeenschappelijk, namenlijk de sterke voorkeur voor Bitterkruid.

***Osmia aurulenta* - Gouden slakkenhuisbij**
Op dezelfde locatie als *Hoplitis spinulosa* (AC.93-478) ving ik op 28 juni, 6 juli en 22 juli in totaal zes vrouwtjes van deze slakkenhuisbij. Deze vlogen op Hazepootje (*Trifolium arvense*) en Gewone rolklaver (*Lotus corniculatus*). Op 5 juli verzamelde ik in de AWD op Dauwbraam een vrouwtje achter de eerste duinenrij op dezelfde locatie als *H. spinulosa*.

***Hylaeus spilotus* - Duinmaskerbij**
De verspreiding van de duinmaskerbij is beperkt tot het duingebied tussen Vogelenzang en Bergen. Het wachten was op het vinden van de eerste nestplaats van dit prachtige bijtje. Het lijkt er nu op dat de eerste nestplaats gevonden is op een plek achter de eerste duinenrij in de AWD. Op 25 juni ving ik een mannetje. Op 5 juli ving ik op dezelfde plek zeven vrouwtjes en twee mannetjes en op 11 augustus nog vier mannetjes! Deze plek bevind zich midden in het dauwbramenlandschap. De omvang is 200 m², het bestaat vooral uit zand, afgewisseld met Dauwbramen met enkele Duindoorns. Verder nauwelijks iets, volstrekt onooglijk, je verwacht daar niets. Het enige wat daar bloeit is de Dauwbraam en daar zit deze bij op. Het wonderlijke is dat de Dauwbraam daar in de directe omgeving verder massaal voorkomt, maar daar vang je geen *Hylaeus spilotus*.
In de directe omgeving vang je wel *Hylaeus brevicornis* en *Hylaeus communis*. Op die plekken vind je weinig open zand en veel Helm, Duindoorn, wat troosteloze vlierstruiken, wat ossetong en Slangenkruid. Kortom er valt nog wel wat uit te zoeken.

In de voorlopige bijenatlas wordt vermeld dat oude, holle stengels van braam, Vlier en kruidachtige planten de meeste kans maken als mogelijke nestplaats. Op deze vindplaats zijn die planten echter ver te zoeken. Ik zal de komende jaren deze vindplaats vele keren bezoeken, bemonsteren en hopen op wat geluk. Wellicht kan ik waarnemen waar de vrouwtjes nestelen. Het goed volgen van deze kleine bijtjes is wel een monnikenwerk. Laten we ervan uitgaan dat dit de komende jaren toch tot succes moet leiden. Zo gauw er iets te melden valt zal ik dat doen. Uiteraard zijn suggesties zeer welkom.

***Macropis europaea* -Gewone slobkousbij**

De Gewone slobkousbij is een vrij algemene soort buiten de kustprovincies. Jeroen de Rond ontdekte in 2003 dit bijtje voor het eerst in de AWD. Het is leuk te melden dat dit bijtje op 27 juli 2004 langs het Oosterkanaal op een groeiplaats met veel Gewone wederik (*Lysmachia vulgaris*) zeer algemeen voorkwam. Er vlogen vele tientallen exemplaren, zowel mannnetjes als vrouwtjes. Ook hier blijkt: kom op het juiste tijdstip, op de juiste plaats en onder goede omstandigheden. Vier weken later was er namelijk geen slobkousbij meer te vinden.

Literatuur

Nieuwenhuijsen, H. & H. Wiering, 1996. *Hoplitis spinulosa* in Nederland. - Bzzz 4: 12-13.
Peeters, T.M.J., 1997. Eigen vangsten en waarnemingen aan bijen en wespen in 1996. - Bzzz 5: 11-14.
Rond, J. de, 2004. Wilde bijen in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Verspreidingsatlas van de bijensoorten die sinds 1980 werden waargenomen.- Gemeentewaterleidingen Amsterdam, 127 p.